

חטיבת ההכשרות: מבנה, יעדים בשגרת אימונים ובלחימה

"ועולה וצומחת רעות גדולה/של אדם ואדם/של אדם ומכונה"
(שוש פלדי, "בעקבי הדרך")

בשנת 2003, במסגרת צמצום בסיסים וסד"כ בצה"ל לשם התייעלות, אוחדה חטיבת בני חיל (454) עם חטיבה 460. חטיבת בני חיל נהפכה לחטיבת ההכשרות המאגדת את כל השלבים של הכשרת לוחם השריון. ריכוז כל מקצועות ההוראה וההדרכה תחת קורת גג אחת הביא לכך שלא פחות מתשע פלוגות צמ"פ הועברו לניהולה, להדרכתה ולפיקודה של חטיבת בני אור. החטיבה המורחבת הורכבה מחמישה גדודים וממפקדת החטיבה. כל אחד מן הגדודים מופקד על הכשרת תחום אחר בשריון, ומפקדיו מתמקצים בתחום הייעודי שבו הם נועדו להכשיר את החניכים.

גדוד אדם (195) הוא גדוד בית-הספר לשריון המופקד על הכשרתו הראשונית של הלוחם - החל מיום גיוסו לצה"ל, עבור דרך טירונות השריון ועד הוראת מקצועות הלחימה השונים של הטנק. לגדוד יש היסטוריה ארוכה בתולדות השריון. הוא הוקם במסגרת חטיבה 500, ועם פירוקה היה לגדוד שבו מוכשרים ייחודית לוחמי חטיבה 7. עם איחוד כל מקצועות ההוראה בשריון במסגרת חטיבת ההכשרות הועבר הגדוד לפיקוד בחטיבת בני אור. על הגדוד פיקדו בעבר קצינים שהיו לשם דבר בהיסטוריה הצבאית של ישראל, ובהם: יוסי פלד, שבהמשך היה אלוף פיקוד הצפון; דני יתום, שבהמשך היה אלוף פיקוד המרכז וראש המוסד; גיא חסון, שהתמנה בהמשך למפקד חטיבה 460, ופיקד עליה במבצע "צוק איתן".

נקבע שבשני הגדודים הנוספים של החטיבה עוזו ושלח יפותח ויורחב הידע הראשוני והיעיוני שיוקנה לחייל במהלך הטירונות וקורס המקצועות כך שיהיה מצויד בידע מעשי שיכשיר אותו להיות לוחם שריון. במסגרת כל אחד מהם עובר לוחם השריון את שלושת השלבים במסלול ההכשרה שלו כטנקיסט. הוא

מוכשר בטירונות, שבה מוקנים לו כישורי הלחימה הבסיסיים כפרט. השלב השני של ההכשרה הוא שלב המקצועות של צוות הלחימה בטנק: הנהג, התותחן והטען-קשר. שלושת אלה הם צוות הלחימה הבסיסי, ועליהם מפקד המט"ק (מפקד הטנק). מעבר לתפקידו הפיקודי המט"ק אמור להיות בעל ניסיון בכל אחד משלושת המקצועות האלה. בגדוד עוברות הכשרה גם מדריכות השריון במסגרת קורס מדריכות. השלב השלישי והמסכם של ההכשרה הוא הצמ"פ. בשלב הזה לומדים החניכים לתרגם את הידע הראשוני והתיאורטי ברובו שאותו רכשו בטירונות ובשלב המקצועות ליישום מעשי. שלב הצמ"פ מוליך את החניך מרמת הלחימה של הפרט הבודד, שאליה הוכשר בטירונות, אל זו של לוחם כאחד משלושת אנשי הצוות. הכישורים שאותם הוא רוכש בצמ"פ הופכים אותו לחלק מצוות של טנק בודד. לאחר מכן הוא מקבל הכשרה במסגרת המחלקתית, ואחריה במסגרת הפלוגתית. עם סיום שלב הצמ"פ מוסמך החניך ללוחם, ומקבל את הסיכה הנכספת של לוחם שריון.¹⁶

הגדוד הראשון שבו הוכשרו לוחמי השריון היה גדוד עזוז (198) - גדוד הצמ"פ של חטיבה 188. בעבר הוכשרו בו, במסגרת הצמ"פ, גם לוחמי חטיבה 7. לאחר המעבר של החטיבה מסיני לקציעות בתחילת שנות ה-80 של המאה ה-20 התמקם הגדוד בעזוז - לא הרחק מניצנה, ונקרא על שם המקום. השם הזה מכבד גם בסיסמת הגדוד: "עזוז - גדוד מנצח". זהו הגדוד היחיד שנותר במחנה סיירים גם לאחר פינוי המחנה מגדודי החטיבה והקמת בית-הספר לאיסוף קרבי במקום ב-2009. עם המפקדים הבולטים שפיקדו על הגדוד במהלך השנים נמנים תא"ל אהוד גרוס, לימים קצין חינוך ראשי; תא"ל בני לידור, לימים מפקד עוצבת געש; ואלוף אייל זמיר, לימים המזכיר הצבאי של ראש הממשלה ואלוף פיקוד הדרום.

הגדוד השלישי הוא גדוד שלח (532) המשמש להכשרת הצמ"פ של לוחמי חטיבות 7 ו-401 ("עקבות הברזל"). עם מפקדיו בעבר נמנים תא"ל יצחק לב ארי, לימים ראש חטיבת ההדרכה במפקדת זרוע היבשה; ואל"ם צביקה צורן, לימים מפקד מחוז חיפה בפיקוד העורף.

הגדוד הרביעי הוא גדוד שחק (196) שבו מוכשרים מפקדי השריון. הוא כולל את ההכשרות של מפקדי הטנקים במסגרת קורס מפקדי טנקים ואת אלה של קציני השריון (קק"ש) המשלימים בו את ההכשרה לאחר סיום בית-הספר לקצינים בבה"ד 1 וקבלת סיכת המ"מ. סיסמת הגדוד היא "המעז מנצח", ואכן רבים ממפקדיו העזו וניצחו שנים רבות לאחר שסיימו את הפיקוד עליו. עם מפקדי הגדוד בעבר נמנים אלוף יעקב לפידות, לימים מנכ"ל המשרד לביטחון פנים; אלוף עמרם מצנע, לימים חבר כנסת ויושב-ראש מפלגת העבודה; שלמה ינאי, לימים מנכ"ל טבע ומכתשים אגן; האלוף גרשון הכהן.

הגדוד החמישי הוא גדוד 330 - בית-הספר לסיוע קרבי שבו מוכשרים לוחמים ומפקדים בתחומי הסיוע, התצפיות והמרגמות. בגדוד מוכשרים לוחמי הפלוגות המסייעות, וכן נעשות בו הכשרות לשימוש במערכות טכנולוגיות מתקדמות ללחימה המיועדות לסייע לכלל חטיבות השריון.

על כל חמשת הגדודים אחראית מפקדת החטיבה שתחתיה מאוגדים בין היתר כלל השירותים של תומכי הלחימה בבית-הספר להכשרות ובגדודים: השלישות, הרפואה, הקשר וכדומה.

בקיץ 2014 סדר-הכוחות של חטיבה 460 מנה כמעט שלוש חטיבות שריון רגילות. בחטיבה היו למעלה מ-500 טנקים וכלי רכב משוריינים (רק"ם).

על החטיבה מפקד אל"ם גיא חסון, שהחל למלא את תפקידו כשנה קודם לכן. חסון סיפר על האירוע ועל האתגרים שעמם התמודד מיד לאחר שנכנס לתפקידו.

באוקטובר 2013 קיבלתי את הפיקוד על חטיבה 460, עוצבת בני אור. הניסיון האישי שצברתי במהלך השנים, בעיקר בתפקיד כקצין אג"ם 162 מיד לאחר מלחמת לבנון השנייה, גרם לי להיות המפקד שאני כשפיקדתי על חטיבה 460. מנה לי ברור שעלי להכין את החטיבה לכך שעלולה לפרוץ מלחמה בתקופת כהונתי כמח"ט. הצורך להכין חטיבה העוסקת בהדרכה ובהכשרה של

לוחמים ומפקדים למלחמה חייב התאמות משמעותיות, ופעלנו בהתאם לכך. התפיסה שגובשה בחטיבה הגדירה מהי הכשרה איכותית ויעילה לנוכח האתגר שניצב בפנינו, בעיקר בגזרת עזה. היה ברור שהכשרה נכונה תכין את החטיבה לאתגרי המלחמה. לא נדרשו הסברים ושכנועים רבים. המפקדים הבינו מיד את האתגר הניצב בפנינו, והפכנו תוך זמן קצר לצוות מוכוון משימה – הכשרה רלוונטית ומוכנות למלחמה.¹⁷

תחת ניצוחו של המח"ט החדש וכלקח מן ההיסטוריה של החטיבה מוכשרים כל המדריכים והמפקדים בה לעזוב במקרה של מלחמה את ההדרכה והאימונים ולהפוך לכוח לוחם. במקרה כזה יהפכו שלושת גדודי הצמ"פ וקורסי המפקדים מיד לגדודי שריון הלוחמים במסגרות קרב של צוותי קרב חטיבתיים, ואילו הגדוד הרביעי של בית הספר לשריון, שבו לומדים חניכים, שעדיין לא סיימו את הכשרתם, לא ישולב בלחימה עצמה, אלא ימלא תפקידים אחרים שישחררו כוחות ללחימה.

המעבר הזה מבית ספר העוסק בהוראה ובהדרכה לכוח לוחם היה כאמור בעיקר נחלת העבר מכיוון שעברו שנים רבות מאז נלחמה לאחרונה חטיבת בני אור כחטיבה בפועל. בקיץ 2014 התנהלו העניינים בחטיבה במתכונתם הרגילה - קורסים של לוחמי שריון הסתיימו והחלו הכנות לקבלת חניכים אחרים, ואולם אז, השתנו הדברים תוך כמה ימים, כפי שקורה לא פעם במזרח התיכון, ובית הספר המסודר הפך בחיפזון רב ובלוחזמים כמעט בלתי אפשרי לצוות קרב חטיבתי האמור להתמודד מול רצועת עזה וגדודי חמאס המבוצרים בה וממתנינים שנים לבואה של התקפה ישראלית במערך ביצורים מעל הקרקע ומתחתיה.

מבצע "צוק איתן" החל ללא כל תכנון מוקדם. למרבה המזל, הכשרתם הממושכת של לוחמי החטיבה הכינה אותם בדיוק להפתעות מן הסוג הזה.